

the day, and it wasn't simply to amuse a half-drunk old man and a raw slung of a youth. They did that, Mick said, for the purpose of staking claim to whatever territory that required to feed themselves and the family they expected.

... While we were sitting there discussing the habits of our feathered friends, a new model Chevrolet sedan came crawling and bumping down the trail from the direction of the main road [8, 35-36].

У зазначеному прикладі оцінна номінація іменника *meadowlarks* виникає завдяки вживанню метафори *feathered friends*.

Таким чином, контекстуальні синоніми виконують важливу текстоутворюючу функцію – текстоформлюючу та тексторозвиваючу, а також сприяють реалізації граматичних категорій тексту зв'язності, інформативності, перспекції та модальності.

Номінативна функція контекстуальних синонімів поділяється на інтродуктивну ідентифікуючу, оцінну та образну функцію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка /Стилистика декодирования/. – 2-е изд., перераб. – Л.: Просвещение, 1981. – 295с.
2. Арутюнова Н.Д. Номинатив и текст. // Языковая номинация. Виды наименований. – М.: Наука, 1977. – С.304-357.
3. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология. – М.: Международные отношения, 1977. – 259с.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Doyle A. Conan. Selected Stories. – М.: Progress Publishers, 1965. – 193р.
2. Fitzgerald F.S. This Side of Paradise. – L.: Penguin Books, 1977. – 254р.
3. Fowels J. The Magus. – N.Y.: A Dell Book, 1979. – 668р.
4. Herbert J. The Rats. – N.Y.: Times Mirror, 1977. – 175р.
5. Sears D.P. The Lark in the Clear Air. – L.: Seal Book, 1978. – 177р.

ЛЕКСИКО-ГРАФІЧНА ЕВОЛЮЦІЯ ДЕФІНІЦІЙ КОНЦЕПТУ "STORM" ЯК СПОСІБ ВИРАЖЕННЯ СУБ'ЄКТИВНОСТІ (на матеріалі англійської мови)

Пілячич Н.Є. (Івано-Франківськ)

За останні десятиліття системний підхід встановився у всіх областях науки, в лінгвістиці та семасіології зокрема. Характерною особливістю сучасного наукового вчення, як стверджує В.П. Кузьмін, є системність [2, 15].

Реальний світ є складною багаторівневою структурою, а його відображення у свідомості людини відбувається за допомогою системного словника. Саме до системності лексики, яка об'єктивно відображає цілісність предметного світу зверталися дослідники останніх століть (А.Франс, Ю.Крушевський, Ф.Дорнзайф, Х.Касарес, П.Роже, Р.Халліг, В.Вартбург, І.Арнольд, Н.Нікітін, А.Уфимцева, Ю. Алпресян, Ю.Караулов та інші).

Метою статті є дослідження лексикографічного відображення концепту "storm" (об'єкт дослідження) в системі словників та визначення закономірностей вияву суб'єктивних чинників значення слова, їх класифікації (предмет дослідження).

Матеріалом дослідження слугували наступні словники:

NEDHP – A New English Dictionary on Historical Principles edited by J. Murray & H. Bradley;

RHCD – the Random House College Dictionary;

WNWD – Webster's New World Dictionary;

WNNCD – Webster's Ninth New Collegiate Dictionary.

На необхідність дослідження суб'єктивних моментів значень слів як елементів лексикографічної системи неодноразово вказували вчені. Так, Л. Щерба, наприклад, фокусував увагу на необхідності виявлення найдрібніших нюансів значення слова та фіксації їх в словниках: "Слова в академічному чи нормативному словнику – навпаки, служать для взаєморозуміння членів певного людського колективу, утворюють єдину складну тканину, єдину систему, яка, нажаль, буває дуже погано відображена, або і зовсім невідображена в словниках даного виду" [4, 20], а причиною є "нездатність виражати будь-які відтінки думки" [4, 277].

До суб'єктивних чинників значення слова "storm" в словниках відносяться наступні моменти:

- в передмовах до словників визначаються головні цілі, інтенції лексикографів;
- в словниках відображається ідеологія державної системи в певну епоху;
- а також історичний досвід та наукове осмислення світу на той час;
- територіальні, релігійні та інші особливості функціонування досліджуваного слова;
- його експресивні компоненти.

При озвученні слова *storm* виникають певні асоціації, "певний чуттєвий образ" [1, 10]. Достатньо вивчити слова "*шторм, гроза*" – людині представляються різноманітні образи, відчуття, спогляди.

Стартовим пунктом у дослідженні слова "storm" є NEDHP з дефініцією:

- 1) a violent disturbance of the atmosphere, manifested by high winds, often accompanied by heavy falls of rain, hail, or snow, by thunder and lightning, and at sea by turbulence of the waves;
- 2) the distinctive appellation of a particular degree of violence in wind (56-75 miles per hour);
- 3) snowstorm; a period of hard weather with frost and snow; magnetic storm;

- 4) *proverbial phrase*: storm in a teacup;
- 5) *transf.* a heavy discharge or downfall (of missiles, blows);
- 6) *fig.* a violent disturbance of affairs whether civil, political, social or domestic;
- 7) a tumultuous rush (of sound, tears); a vehement utterance (of words); a violent outburst (of censure, ridicule); a passionate manifestation of feeling;
- 8) commotion or unrest (of mind or soul);
- 9) "Storm & Stress" (movement in the German Literature 1770-1782).
- 10) *path.* A paroxysm, violent access (of pain or disease) [5, 1038].

Послідовність значень слова у словнику віддзеркалює явища соціально-світоглядного, наукового характеру, а також - уявлення, асоціації, "внутрішню форму" досліджуваного слова. Таким чином включає суб'єктивні чинники значення слова.

В 4, 5, 6 значеннях використані позначки "в переносному значенні" та "в прислів'ях", що актуалізує соціальні взаємовідносини, інформує про людське уявлення про навколишній світ. А 10 значення є "патологічним".

В словниковій статті в RHCD півстоліття потому, відобразились певні зміни підсвідомості англomовного народу. Слово "storm" тлумачиться наступним чином:

- 1) a disturbance of the normal condition of the atmosphere, manifesting itself by winds of unusual force or direction, often accompanied by rain, hail, or snow etc.;
- 2) a heavy fall of rain, snow, or hail, or a violent outbreak of thunder and lightning, unaccompanied by strong winds;
- 3) a wind of 64-72 miles per hour;
- 4) a violent military assault;
- 5) a heavy or sudden volley or discharge;
- 6) a violent disturbance of affairs as a civil, political, social or domestic commotion;
- 7) a violent outburst of expression;
- 8) *informal* storm in a teacup [6, 1295].

Перші 3 значення залишились стабільними, а значення 4,5,6 втратили помітку "в переносному значенні", проте набули самостійного значення. Значення з індексом 4 в NEDHP уступає місцем значенню 8 в RHCD.

В словнику WNWD "storm" тлумачиться наступним чином:

- 1) an atmospheric disturbance characterized by a strong wind, usually accompanied by rain, snow, sleet, or hail, and, often, thunder and lightning;
- 2) any heavy fall of rain, snow, or hail;
- 3) a heavy shower or volley of things;
- 4) a strong outburst of emotion, passion, excitement;
- 5) a strong disturbance or upheaval of a political or social nature;
- 6) a sudden, strong attack on a fortified place;
- 7) a wind whose speed is 64-72 miles per hour [8, 1405].

У порівнянні зі словниковою дефініцією *storm* у NEDHP у словнику WNWD мають місце певні модифікації. Перше значення залишається без змін. Відсутні позначки "в переносному значенні", а визначення "штормового вітру як метеорологічного явища" "перекочувало" з 2-го значення в NEDHP до 7-го в WNWD.

В словнику WNNCD слово *storm* трактується як:

- 1) a disturbance of the atmosphere, marked by wind, and usu. by rain, hail, or snow, sleet, or thunder and lightning;
- 2) a heavy fall of rain, snow, or hail;
- 3) wind having a speed of 64 to 72 miles per hour;
- 4) a disturbed or agitated state: a sudden or violent commotion;
- 5) a heavy discharge of objects;
- 6) a tumultuous outburst;
- 7) paroxysm, crisis;
- 8) a sudden heavy influx or onset;
- 9) a violent assault on a defended position [7, 1162].

Опис грози, шторму як метеорологічного явища не включає прикметників *violent*, *heavy*, *strong* у порівнянні із визначенням у словнику NEDHP. Проте значення 4, 5, 6 набувають самостійного значення, вони не представляються на периферії семантичної структури слова, як це було у визначеннях у першому словнику. З'являється нове 8 значення, яке не мало місця в жодному з попередніх словникових статей; всі визначення з 4 по 9 несуть певний відтінок більшої агресивності, жорстокості тощо.

Еволюція дефініції відображає суб'єктивні чинники значення слова. Незмінна позиція значень 1 у всіх словниках свідчить про актуальність цього значення у різні епохи. Зміни наступних значень (4-8) є показником еволюції знань людини про світ та відношення до нього, новим баченням картини світу.

Аналіз дефініцій слова *storm* свідчить про розвиток науки, глибоке осмислення явищ навколишнього середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зусман В. Концепт в системі гуманітарного знання // Вопросы литературы. №2. – 2003. – С. 3-12. 2. Мельник Я.Г. Субъективность как языковая категория. – Ивано-Франковск, 1997. – 128с. 3. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л. Ф. Ильичёв, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалёв, В. Г. Панов — М.: Сов. Энциклопедия, 1983. — 840 с. 4. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. - Л., 1974. - С. 256-306. 5. A New English Dictionary on Historical Principles edited by W. A. Craigie, H. Bradley. Volume IX. Part 1. - Oxford: At the Clarendon Press. 1919. 6. The Random House College Dictionary edited by R. House, inc., 1968. 7. Webster's Ninth New Collegiate Dictionary. – Springfield, Massachusetts, USA, 1985. 8. Webster's New World Dictionary of the American Language. Second College Edition. – New York, 1982.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО АСПЕКТУ ВИГУКУ ЯК ЕЛЕМЕНТА СУЧАСНОЇ МОВНОЇ ПАРАДИГМИ

Попова О.В. (Суми)

Відношення слова та поняття чи значення наповненості не такі прості, оскільки не кожне слово висловлює поняття. Так, вигук не виражають поняття. Тому об'єктом дослідження даної статті виступає вигук як компонент мовної системи, предметом - доцільність вивчення вигуку з точки зору перекладу. Словник - довідник лінгвістичних термінів дає наступне тлумачення: "Междометие – это неизменяемое слово, которое служит для высказывания эмоций и других реакций на речевые и неречевые стимулы, не называя их: *ах, ох, ого* (украинские или русские), *tsk-tsk, oh, ah, well, wow* (английские) и другие" [1, 357]. Вигуки стоять осторонь від повнозначних частин мови, тому що не мають власного лексичного значення і граматичних ознак, а також від службових слів, бо не виконують властивих їм службових функцій. Дана стаття має на меті довести необхідність вивчення вигуку, як частини мови, і у зв'язку з цим обґрунтувати необхідність та варіації його перекладу як виразника мовного колориту.

Серед лінгвістів досить тривалий час існувала думка, що вигук – це раптовий крик, інстинктивна реакція на зовнішній подразник, яка властива не лише людині, а й тварині [2]. Таку теорію підтримували вчені – лінгвісти: Д.Н.Ушаков, А.М.Пешковський, Д.Н.Овсяніко-Куліковський; в закордонній науці її дотримувались Ж.Вандриес, Ш.Баллі. Не випадково в їх роботах зустрічаються терміни "напів-слова", "неповні слова". У кінці 19-го на початку 20-го століть існувала тенденція до тлумачення вигуку як немовного явища [3], оскільки мовць вдається до його використання в тих випадках, коли не може підібрати повноцінних слів, або ж щоб заповнити паузу – мовчання.

Деякі лінгвісти відстоювали позиції вигуку як повноправної частини мови, оскільки дані мовні елементи мають свої мисленнєві, психічні відповідники. Вигуки є виразниками почуттів, а почуття, емоції становлять компонент людської свідомості [4]. Вигуки можуть висловлювати думку, наповнені модальністю, і, відповідно, представляють інтерес для стилістики, лексикології та лінгвістики в цілому. Виноградов, Смирницький, Фортунатов, Мещанінов визнавали за вигуком статус частини мови, хоча наголошували на його ізольованому характері. Так, В.В.Виноградов у своїй класифікації частин мови вносить вигуки до особливого четвертого структурно – семантичного типу слів, хоча він не зараховував їх до числа частин мови у вузькому сенсі цього слова разом з модальними та службовими словами [5, 31]. Тим не менш, завдяки В.В.Виноградову та його послідовникам було зроблено крок до визнання вигуку як мовного явища, яке варте уваги лінгвістів.

Саме завдяки всеохоплюючій як екстра- так і інтралінгвістичній силі емоцій вигуки є показниками національного колориту, надаючи усному мовленню природності, що підтверджує мовний характер вигуку. Адже якщо всі люди – біологічні істоти, які переживають однакові почуття і однаково реагують на зовнішні та внутрішні подразники, то чому ж вигуки різняться при порівнянні принаймні двох іноземних мов? Відповідь на це запитання у різних лінгвістів може бути відмінною і досить обґрунтованою. Так, можна знайти наступне пояснення, яке взагалі не бере до уваги відмінності двох чи більше мов. Те, що прийнято називати вигуком, в мові має дві відмінні реалізації: усну (яку називають вокальним жестом) та письмову (яку і називають вигуком). Вокальні жести – це зумовлені психічним станом людини рефлекторні не мовленнєві вокалізації, які супроводжуються відповідними їм жестами та мімікою, тобто пара лінгвістичними компонентами [6]. І саме невідповідність звучання вокальних жестів та фонетичної системи мови відіграє головну роль у невідповідності писемної реалізації одного і того ж вокального жесту у різних мовах. Більше того на сьогоднішній день ще не було проведено чітку кодифікацію вокальних жестів в межах однієї мови, тому і маємо таку багату невідповідність вигуків на сьогоднішній день [6]. Зіткання на письмі може позначатись вигуками: *уф, фу, ух*. Тож відмінність вигуків у випадку абсолютно однакової реакції на один і той же подразник спостерігається навіть в межах однієї мови. Даний приклад в черговий раз слугує вказівником на недосконалу вивченість сфери вигуків у лінгвістиці і, знову таки, наближає до думки про немовну природу вигуку, який не вартий уваги лінгвістів.

Але твердженню Шаронова І.А. можна протиставити інформацію про полісемантичність вигуків. Адаже на рівні з *уф, фу, ух* (російська чи українська мови) в мові функціонують вигуки типу *ах, ох* (російська чи українська мови), *oh, ah, o, well, wow* (англійська мова) та інші, які можуть мати безліч значень залежно від контексту та інтонації. Крім того, якщо полісемія має на увазі наявність у слова близьких значень, то вигук в різних ситуаціях може висловлювати навіть абсолютно протилежні за значенням емоції, чого у повнозначних